

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM  
VIỆN NGHIÊN CỨU KINH THÀNH

# Kinh thành cổ Việt Nam

VIETNAM ANCIENT CAPITALS



NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI  
HÀ NỘI - 2021

# MỤC LỤC

<i>Lời tựa</i>	8
<b>BÙI MINH TRÍ</b> Gốm Tống - Trung Quốc trong Hoàng cung Thăng Long	12
<b>ĐỖ TRƯỜNG GIANG, NGUYỄN THỊ HỒNG LÊ, PHẠM THỊ OANH LÊ THỊ YÊN, PHẠM THẢO NGÂN</b> Đồ gốm men trắng thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	70
<b>LÊ THỊ BÌNH</b> Đồ gốm men ngọc thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	100
<b>WONG WAI-YEE, SHARON</b> Những phát hiện khảo cổ học về sản xuất và tiêu thụ gốm sứ ở Quảng Đông và Hồng Kông giai đoạn Tống - Nguyên (thế kỷ 10-14)	136
<b>DAVID BROTHERSON</b> Đồ sứ Trung Quốc thời Tống ở Angkor	150
<b>ĐẶNG THỊ KHƯƠNG, CAO THỊ HUYỀN</b> Đồ đun nấu thời Đinh - Tiền Lê khu di tích Hoàng thành Thăng Long	162
<b>LẠI VĂN TỚI</b> Di chỉ sản xuất gốm Gò Cây Me - nhận thức mới qua kết quả khai quật năm 2017 - 2018	178
<b>NGÔ VĂN CƯỜNG</b> Gạch chữ Hán thời Lê sơ tại khu di tích Hoàng thành Thăng Long	212
<b>BÙI HỮU NGỌC</b> Ngói hộp lợp bờ nóc mái kiến trúc cung điện thời Lê Trung hưng	234
<b>NGUYỄN THỊ ANH ĐÀO</b> Hiện vật kim loại khu di tích Hoàng thành Thăng Long - Kết quả bảo quản, nghiên cứu và phân loại sơ bộ	252
<b>PHAN THANH HẢI</b> Điện Thái Hòa và Điện Cần Chánh thời Nguyễn nhìn từ góc độ bố trí không gian nghi lễ	278

# ĐỒ GỐM MEN NGỌC THỜI LÝ

TRONG HOÀNG CUNG THĂNG LONG  
KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU NĂM 2019 - 2020

LÊ THỊ BÌNH\*



---

\* ThS, Viện Nghiên cứu Kinh thành

---

Ang hình cầu men ngọc trang trí rồng và dây lá, thời Lý, thế kỷ 11-12.  
Nguồn: Kensoon Asiatic Art Pte Ltd, Singapore.

## MỞ ĐẦU

Khu di tích Hoàng thành Thăng Long được UNESCO công nhận là Di sản văn hóa thế giới năm 2010, với những giá trị di sản kiến trúc, văn hóa được kết tinh qua hàng nghìn năm lịch sử. Bằng chứng rõ nét chính là sự phát hiện số lượng di vật khổng lồ mang giá trị văn hóa cao như: vật liệu kiến trúc, đồ gốm sứ, đồ sành, kim loại, đá, nhuyễn thể, xương... được khai quật tại Hoàng thành Thăng Long những năm 2002-2004 (Khu ABCD - 18 Hoàng Diệu), năm 2008 - 2009 (Khu E - Khu vực xây dựng Nhà Quốc hội) và năm 2012-2014 (khu vực Vườn Hồng). Việc giải mã các vấn đề về nguồn gốc, niên đại, giá trị văn hóa, phong tục tập quán, tín ngưỡng, chức năng sử dụng của các di vật này đang được Viện Nghiên cứu Kinh thành nghiên cứu làm rõ.

Năm 2019 - 2020, Viện Nghiên cứu Kinh thành đã tiến hành phân loại, chỉnh lý chi tiết đồ gốm sứ Việt Nam thời Lý thế kỷ 11-13, phát hiện tại khu ABCD và khu E. Kết quả nghiên cứu đã tìm thấy 21.359 mảnh gốm có niên đại thời Lý, gồm 6 dòng men: men trắng, men ngọc, men lục, men vàng, men nâu và hoa nâu. Đây là một khối lượng khổng lồ gốm thời Lý phát hiện tại Việt Nam. Dưới sự chỉ đạo khoa học của PGS.TS. Bùi Minh Trí, nhóm nghiên cứu đã đưa ra những bằng chứng về nguồn gốc, niên đại cũng như những đặc trưng về dòng men, loại hình của gốm thời Lý tại Hoàng thành Thăng Long. Kết quả tổng thể về việc phân loại gốm Việt Nam thời Lý được công bố tại hai báo cáo "*Báo cáo kết quả nghiên cứu, phân loại chỉnh lý đồ gốm sứ Việt Nam thời Lý thế kỷ 11-13*" khu ABCD và khu E (Viện Nghiên cứu Kinh thành, 2020).

Bài viết này, tác giả sẽ tập trung giới thiệu về dòng gốm men ngọc và đặc trưng của nó so với các dòng men khác. Mặc dù không phải là dòng men có số lượng nhiều nhất, đa dạng nhất nhưng gốm men ngọc có vai trò khá rõ trong xã hội xưa, phản ánh một nét đẹp văn hóa riêng biệt của gốm thời Lý, thể hiện tính đẳng cấp, sang trọng, quý phái bởi vẻ đẹp của màu men xanh quyến rũ.

## I. LOẠI HÌNH

Gốm men ngọc thời Lý khu ABCD và khu E có 3.123 hiện vật (chiếm 14,6% tổng số lượng hiện vật gốm thời Lý), đứng thứ hai sau gốm men trắng. Loại hình tìm thấy khá phong phú gồm: bát, đĩa, đĩa gắn tượng,